Υπαγωγή
ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Άρειος Πάγος 642/2020
(Β' Ποινικό Τμήμα Διακοπών)

Χρήση πλαστού εγγράφου κατά τον Νέο ΠΚ, συρροή με το έγκλημα της πλαστογραφίας

Επιμέλεια: Αναστασία Λέκκου

Απόσπασμα κειμένου απόφασης[1]

«Η υπό κρίση [...] δήλωση της κατηγορουμένης [...] για αναίρεση της υπ' αριθ. 111/2019 απόφασης του Πενταμελούς Εφετείου Θεσσαλονίκης [...] ασκήθηκε νομότυπα και εμπρόθεσμα και είναι παραδεκτή [...]. Κατά τη διάταξη του άρθρου 2 παρ.1 του κυρωθέντος με τον ν.4619/2019 [...] Ποινικού Κώδικα "αν από την τέλεση της πράξης ως την αμετάκλητη εκδίκασή της ίσχυσαν περισσότερες διατάξεις νόμων, εφαρμόζεται αυτή που στη συγκεκριμένη περίπτωση οδηγεί στην ευμενέστερη μεταχείριση του κατηγορουμένου". Επιεικέστερος είναι ο νόμος που στη συγκεκριμένη κάθε φορά περίπτωση (in concreto) [...] οδηγεί στην ευμενέστερη ποινική μεταχείριση του κατηγορουμένου. [...] Περαιτέρω, από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 511 και 514 εδ.δ' περ.β' Κ.Π.Δ., όπως αυτός ισχύει [...] μετά την κύρωσή του με τον ν.4620/2019 [...] προκύπτει, ότι στην περίπτωση που μετά τη δημοσίευση της προσβαλλόμενης απόφασης μεταβλήθηκε το νομοθετικό καθεστώς, όσον αφορά τα στοιχεία της αξιόποινης πράξης ή και την προβλεπόμενη ποινή, κύρια ή παρεπόμενη, ο Άρειος Πάγος, [...] εφαρμόζει αυτεπαγγέλτως τον νέο νόμο που ίσχυε από την τέλεση της πράξης έως την αμετάκλητη εκδίκασή της και περιέχει τις ευμενέστερες για τον κατηγορούμενο διατάξεις [...] Εξάλλου, από το συνδυασμό των ισχυόντων από 1-7-2019 διατάξεων των άρθρων 368 εδ.α'περ.β' και 511 Κ.Π.Δ., προκύπτει, ότι η παραγραφή, ως θεσμός δημόσιας τάξεως, εξετάζεται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο σε κάθε στάση της δίκης, ακόμη και από τον Άρειο Πάγο, ο οποίος, διαπιστώνοντας τη συμπλήρωση αυτής, υποχρεούται να αναιρέσει την προσβαλλόμενη καταδικαστική απόφαση και να παύσει οριστικά την ποινική δίωξη, εφόσον η αίτηση αναιρέσεως είναι τυπικά παραδεκτή, [...] χωρίς να

[1] Όπως αυτή έχει δημοσιευθεί στην Ιστοσελίδα του Αρείου Πάγου – www.areiospagos.gr, όπου δημοσιεύονται αποφάσεις του δικαστηρίου [τελευταία επίσκεψη: 19.03.2021].

απαιτείται να κριθεί και ένας βάσιμος λόγος της αναίρεσης από αυτούς που περιοριστικά αναφέρονται στο άρθρο 510 Κ.Π.Δ., δεδομένου ότι η κρινόμενη αίτηση συζητήθηκε στις 3-9-2019, ήτοι πριν την έναρξη ισχύος του ν.4637/18-11-2020, με το άρθρο 13 παρ.8 του οποίου αντικαταστάθηκε το εδάφιο γ' του άρθρου 511 Κ.Π.Δ., έκτοτε δε απαιτείται για την παραγραφή η βασιμότητα έστω ενός λόγου αναίρεσης (βλ. άρθρο 590 παρ.1 Κ.Π.Δ. και σχ. ολ. Α.Π. 1/2014, Α.Π. 1723/2003). Περαιτέρω, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 111, 112 και 113 του Π.Κ., όπως αυτός ισχύει από 1-7-2019, το αξιόποινο των εγκλημάτων εξαλείφεται με παραγραφή, η οποία, προκειμένου για πλημμελήματα, είναι πενταετής [...]. Εξάλλου, στη διάταξη του άρθρου 216 παρ. 1 του Π.Κ., πριν την κύρωση του Νέου Π.Κ. με τον ν.4619/2019 [...], οριζόταν ότι "όποιος καταρτίζει πλαστό ή νοθεύει έγγραφο με σκοπό να παραπλανήσει με τη χρήση του άλλον σχετικά με γεγονός που μπορεί να έχει έννομες συνέπειες τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών. Η χρήση του εγγράφου από αυτόν θεωρείται επιβαρυντική περίπτωση." Από την διάταξη αυτή προκύπτει ότι για την στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της πλαστογραφίας απαιτείται αντικειμενικώς μεν η [...] κατάρτιση εγγράφου από τον υπαίτιο που το εμφανίζει ότι καταρτίστηκε από άλλον ή η νόθευση γνησίου εγγράφου, [...] υποκειμενικώς δε δόλος, που περιλαμβάνει την γνώση και την θέληση των πραγματικών περιστατικών, τα οποία απαρτίζουν την πράξη αυτή και σκοπό του υπαιτίου να παραπλανήσει με την χρήση του πλαστού εγγράφου άλλον για γεγονός που μπορεί να έχει έννομες συνέπειες [...]. Η χρήση του εγγράφου από τον υπαίτιο της καταρτίσεως ή της νοθεύσεως θεωρείτο επιβαρυντική περίσταση. Ήδη με τον Νέο Π.Κ. [...], το μεν, η χρήση του πλαστού εγγράφου δεν αποτελεί επιβαρυντική περίσταση, αλλά αυτοτελή πράξη, η οποία συρρέει φαινομενικά όταν ακολουθεί την ενέργεια της πλαστογραφίας και απορροφάται από αυτή, το δε για τη στοιχειοθέτηση της κακουργηματικής πλαστογραφίας απαιτείται μόνον η ύπαρξη συνολικού οφέλους και αντίστοιχης συνολικής ζημίας που υπερβαίνει τις 120.000 ευρώ, ενώ καταργήθηκε η αναφορά στην "κατά συνήθεια" τέλεση του εγκλήματος, με αποτέλεσμα, αν ελλείπουν τα ανωτέρω στοιχεία, να μην συντρέχουν τα στοιχεία του κακουργήματος και να καθίσταται πλημμεληματική η πράξη της πλαστογραφίας. Περαιτέρω, κατά το άρθρο 386 του ισχύοντα [...] νέου Π.Κ., "όποιος με την εν γνώσει παράσταση ψευδών γεγονότων βλάπτει ξένη περιουσία πείθοντας κάποιον σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή με σκοπό από τη βλάβη αυτής της περιουσίας να αποκομίσει ο ίδιος ή άλλος παράνομο περιουσιακό όφελος τιμωρείται με φυλάκιση και χρηματική ποινή. Αν η ζημία που προκλήθηκε υπερβαίνει συνολικά το ποσό των 120.000 ευρώ επιβάλλεται κάθειρξη έως δέκα έτη και χρηματική ποινή”. Τέλος, κατά το άρθρο 405 Π.Κ., για την ποινική δίωξη [...] του εγκλήματος [...] της απάτης, απαιτείται έγκληση, ενώ κατ' άρθρο 464 [...] "εκκρεμείς ποινικές διαδικασίες, που έχουν ανοίξει χωρίς την υποβολή εγκλήσεως με αντικείμενο πράξεις για τη δίωξη των οποίων απαιτείται έγκληση στον παρόντα κώδικα, ενώ διώκονταν αυτεπαγγέλτως υπό το προϊσχύσαν δίκαιο, συνεχίζονται, εφόσον ο δικαιούμενος να υποβάλει έγκληση δηλώσει εντός τεσσάρων μηνών από την έναρξη της ισχύος του παρόντος ότι επιθυμεί την πρόοδο τους." Η διάταξη αυτή που απαιτεί πλέον την υποβολή έγκλησης για αξιόποινη πράξη που πριν διωκόταν αυτεπαγγέλτως, συνιστά αναμφισβήτητα επιεικέστερο νόμο κατά την προδιαληφθείσα έννοια του άρθρου 2 παρ.1 Π.Κ., το οποίο εφαρμόζεται αυτεπαγγέλτως από τον Άρειο Πάγο,

κατ' άρθρο 511 Π.Κ., συντρεχόντων των νόμιμων όρων της διάταξης αυτής (Α.Π.1885/2019).

Στην προκείμενη περίπτωση [...] το Πενταμελές Εφετείο Θεσσαλονίκης κήρυξε ένοχη την αναιρεσείουσα για την αξιόποινη πράξη της πλαστογραφίας μετά χρήσεως, ενεργώντας από κοινού με τον συγκατηγορούμενό της [...], κατ' εξακολούθηση κατ' επάγγελμα και συνήθεια με συνολικό όφελος και αντίστοιχη συνολική ζημία που υπερβαίνει το ποσό των 30.000 ευρώ και ανέρχεται σε 31.336,64 ευρώ, καθώς και για την αξιόποινη πράξη της απάτης από κοινού κατ' εξακολούθηση κατ' επάγγελμα και κατά συνήθεια, από την οποία το συνολικό όφελος και η ζημία αντίστοιχα υπερβαίνουν το ποσό των 120.000 ευρώ. [...] Κατά συγχώνευση της επέβαλε ποινή κάθειρξης έξι ετών. Όμως, 1. ως προς την αξιόποινη πράξη της πλαστογραφίας, [...] έχουν επέλθει τροποποιήσεις από τότε που εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση μέχρι την αμετάκλητη εκδίκαση αυτής. Το μεν ενοποιήθηκε σε ένα έγκλημα, η ενέργεια της κατάρτισης πλαστού ή της νόθευσης γνησίου με την χρήση του πλαστού, το δε, για τη στοιχειοθέτηση της κακουργηματικής πλαστογραφίας απαιτείται πλέον ο δράστης να σκοπεύει μόνον τον προσπορισμό περιουσιακού οφέλους ποσού που υπερβαίνει τις 120.000 ευρώ, υφισταμένου του παθόντος αντίστοιχης ζημίας, χωρίς να επιδρά η κατ' επάγγελμα τέλεση, με επακόλουθο να καθίσταται η ένδικη εν λόγω πράξη πλημμέλημα της παρ.1 του άρθρου 216 Π.Κ. 2 ως προς την αξιόποινη πράξη της απάτης κατ'επάγγελμα και κατά συνήθεια, από την οποία το συνολικό όφελος και η ζημία αντίστοιχα υπερβαίνουν το ποσό των 120.000 ευρώ, η σε βάρος της αναιρεσείουσας ποινική δίωξη ασκήθηκε αυτεπαγγέλτως [...] και δεν υφίστανται εγκλήσεις από τους φερόμενους παθόντες. Κατά τα προαδιαληφθέντα, για την ποινική δίωξη της ανωτέρω πράξης, η οποία διωκόταν αυτεπαγγέλτως, απαιτείται πλέον έγκληση [...], η οποία δεν υπάρχει και επιπρόσθετα έχει παρέλθει το διάστημα των τεσσάρων μηνών εντός του οποίου οι δικαιούμενοι παθόντες της απάτης δεν δήλωσαν [...] ότι επιθυμούν την πρόοδο της υπόθεσης. Κατόπιν όλων αυτών, συντρέχει νόμιμη περίπτωση αυτεπάγγελτης εφαρμογής από τον Άρειο Πάγο των ως άνω επιεικέστερων για την αναιρεσείουσα - κατηγορουμένη διατάξεων, [...] και είναι παραδεκτή η ένδικη αίτηση αναίρεσης.

Συνεπώς, πρέπει, να αναιρεθεί στο σύνολο της η προσβαλλόμενη απόφαση [...] και εφόσον έως το χρόνο της παρούσας συζήτησης, παρήλθε χρονικό διάστημα μεγαλύτερο της οκταετίας με αποτέλεσμα το αξιόποινο της πράξης της πλημμεληματικής πλαστογραφίας [...] να έχει εξαλειφθεί με παραγραφή, να παύσει οριστικά η ποινική δίωξη που ασκήθηκε σε βάρος της αναιρεσείουσας για την πράξη αυτή (πλαστογραφία μετά χρήσεως), λόγω της επελθούσας παραγραφής. Επιπλέον, πρέπει, να κηρυχθεί απαράδεκτη από τον Άρειο Πάγο η ποινική δίωξη ελλείψει εγκλήσεως για την άλλη πράξη της κακουργηματικής απάτης από κοινού και κατ' εξακολούθηση, όπως ειδικότερα διαλαμβάνεται στο διατακτικό.

Η αυτεπάγγελτη αποδοχή του ένδικου μέσου αφορά και τον συγκαταδικασθέντα ως συναυτουργό της αναιρεσείουσας [...]. Επομένως, το ευεργετικό αποτέλεσμα της ένδικης αναίρεσης πρέπει, κατ' άρθρο 469 Κ.Π.Δ., να επεκταθεί και σε αυτόν [...].

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Αναιρεί την υπ' αριθ.111/2019 απόφαση του Πενταμελούς Εφετείου Θεσσαλονίκης.

Επεκτείνει το αναιρετικό αποτέλεσμα της ένδικης αναίρεσης και στον καταδικασθέντα συγκατηγορούμενο της αναιρεσείουσας [...].

Παύει οριστικά την ποινική δίωξη κατά της αναιρεσείουσας [...] λόγω παραγραφής [...].

Κηρύσσει απαράδεκτη την κατά της αναιρεσείουσας - κατηγορουμένης [...] ασκηθείσα ποινική δίωξη για την αξιόποινη πράξη της απάτης από κοινού κατ' επάγγελμα και κατά συνήθεια και κατ' εξακολούθηση από την οποία το συνολικό όφελος και η ζημία αντίστοιχα υπερβαίνουν το ποσό των 120.000 ευρώ [...].»

Παρατηρήσεις

1. Στην παρούσα απόφαση ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι η αυτοτελής πλέον πράξη της χρήσης πλαστού εγγράφου συρρέει φαινομενικά με την πράξη της πλαστογραφίας, όταν έπεται αυτής. Ζητήματα εφαρμογής της επιεικέστερης διάταξης νόμου και παραγραφής απασχόλησαν επίσης το δικαστήριο.

2. Το αιτιολογικό σκέλος της απόφασης εκκινεί από μία σύντομη ανάπτυξη της έννοιας του επιεικέστερου νόμου, όπως αυτή διαμορφώνεται μετά την τροποποίηση του άρ. 2 ΠΚ. Οι διατάξεις του ως άνω άρθρου επιλύουν τα ανακύψαντα μετά τη θέση σε ισχύ του ν. 4619/2019 προβλήματα, καθώς προβλέπουν εφαρμογή της επιεικέστερης για τον κατηγορούμενο διάταξης νόμου και όχι του νόμου ως «όλον»[2]. Οι ρυθμίσεις αυτές πρέπει να ιδωθούν σε συνδυασμό με όσα προβλέπονται στα άρ. 511 και 514 εδ. δ' περ. β' του νέου ΚΠΔ. Η υποχρέωση του δικαστηρίου για αυτεπάγγελτη εφαρμογή του in concreto επιεικέστερου νόμου καθίσταται επιβεβλημένη[3].

3. Αυτεπάγγελτα, και μάλιστα σε κάθε στάση της δίκης, εξετάζεται και η παραγραφή της αξιόποινης πράξης η οποία, εφόσον έχει συμπληρωθεί, παύει την ποινική δίωξη (άρ. 368 εδ.α' περ.β' και 511 ΚΠΔ). Για τα πλημμελήματα η παραγραφή ορίζεται πενταετής. Σημειώνεται δε, ότι για τη διαπίστωση της παραγραφής δεν απαιτείται εν προκειμένω να κριθεί βάσιμος ένας τουλάχιστον από τους λόγους αναίρεσης του άρ. 510 ΚΠΔ, καθότι όπως εύστοχα παρατηρεί το δικαστήριο η κρινόμενη αίτηση συζητήθηκε πριν την έναρξη ισχύος του ν. 4637/2020, με το άρ. 13 παρ. 8 του οποίου αντικαταστάθηκε το εδάφιο γ' του άρ. 511 ΚΠΔ, το οποίο πλέον προϋποθέτει τη βασιμότητα τουλάχιστον ενός εκ των λόγων αναίρεσης, προκειμένου να ληφθεί υπόψη η παραγραφή. Η προϋπόθεση αυτή εισήχθη στο κείμενο του νόμου για πρώτη φορά με το άρ. 50 του ν. 3160/2003, ενώ έχει κριθεί από μερίδα της θεωρίας ως μη συμβατή με τον δημοσίας τάξεως χαρακτήρα του θεσμού της παραγραφής στο μέτρο που η τελευταία πρέπει να μην εξαρτάται από τέτοιας φύσης προϋποθέσεις[4].

4. Το νέο άρ. 216 ΠΚ δεν διαφοροποιείται ως προς τα στοιχεία της αντικειμενικής και υποκειμενικής του υπόστασης από το παλαιό[5]. Στην προηγούμενη μορφή του όμως, διαμόρφωνε τη χρήση του πλαστού εγγράφου ως επιβαρυντική περίσταση

---

[2] Αιτιολογική Έκθεση του νέου Ποινικού Κώδικα

[3] Βλ. σχετικά ΑΠ (Τμ. Ζ') 1519/2019, ΑΠ (Τμ. Ζ) 1820/2019, ΑΠ (Τμ. Ε) 2039/2019 δημοσιευμένες σε: Ιστοσελίδα Αρείου Πάγου – www.areiospagos.gr, όπου δημοσιεύονται αποφάσεις του δικαστηρίου [τελευταία επίσκεψη: 19.03.2021].

[4] Αριστοτέλης Ι. Χαραλαμπάκης, *Επιτομή Ποινικού Δικαίου Γενικό μέρος*, εκδ. Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2016, σελ. 326

[5] ΑΠ (Τμ. Ε) 1458/2019 δημοσιευμένη σε: Ιστοσελίδα Αρείου Πάγου – www.areiospagos.gr [τελευταία επίσκεψη: 19.03.2021].

του εγκλήματος της πλαστογραφίας[6] και όχι ως αυτοτελή πράξη[7]. Πλέον η χρήση πλαστού εγγράφου τιμωρείται ως αυτοτελής πράξη, η οποία συρρέει φαινομενικά, όταν ακολουθεί την πλαστοποιητική ενέργεια, απορροφάται δε από αυτήν[8].

5. Ένα πρόσθετο σημείο διαφοροποίησης μεταξύ παλαιού και νέου άρ. 216 ΠΚ αποτελεί η στοιχειοθέτηση της κακουργηματικής μορφής του εγκλήματος. Οι προϋποθέσεις των άρ. 216 παρ. 3 και 4 ΠΚ δεν πληρούνται εν προκειμένω, ενώ ρύθμιση αντίστοιχη με εκείνη του παλαιού άρ. 216 παρ. 3 εδ. β' δε διατηρήθηκε στο νέο κείμενο του νόμου. Όπως προκύπτει, στη συγκεκριμένη περίπτωση πρόκειται για διάπραξη πλημμεληματικής μορφής πλαστογραφίας του άρ. 216 παρ. 1 ΠΚ, διάταξη προφανώς επιεικέστερη για την αναιρεσείουσα.

6. Αναφορικά με το έγκλημα του άρ. 386 παρ. 1 ΠΚ, αυτό υπό το καθεστώς του νέου ΠΚ συμπεριελήφθη στον κατάλογο των εγκλημάτων για την ποινική δίωξη των οποίων απαιτείται έγκληση (άρ. 405 παρ. 1 ΠΚ). Το άρ. 464 ΠΚ επιτάσσει για τη συνέχιση ποινικών διαδικασιών, που υπό το προηγούμενο καθεστώς διώκονταν αυτεπαγγέλτως, την υποβολή εγκλήσεως εντός τετράμηνης προθεσμίας. Όπως ορθά σημείωσε το δικαστήριο, η διάταξη αποτελεί επιεικέστερο νόμο, κατά τις επισημάνσεις που έγιναν ανωτέρω, και ως εκ τούτου εφαρμόζεται αυτεπαγγέλτως. Στην κριθείσα περίπτωση δεν υπεβλήθησαν εγκλήσεις από τους φερόμενους παθόντες και η σχετική τετράμηνη προθεσμία παρήλθε.

7. Λαμβάνοντας υπόψη όσα εξετέθησαν παραπάνω μοιάζει εύλογη η κρίση του ακυρωτικού για αναίρεση της προσβαλλόμενης απόφασης στο σύνολό της. Αφενός η πλημμεληματική πράξη της πλαστογραφίας είχε παραγραφεί, αφετέρου δεν είχαν υποβληθεί οι προβλεπόμενες βάσει της νέας νομοθετικής ρύθμισης εγκλήσεις για το κατ' έγκληση διωκόμενο πλέον έγκλημα της απάτης.

---

[6] ΑΠ (Τμ. Ζ) 1093/2010 δημοσιευμένη σε: Ιστοσελίδα Αρείου Πάγου – www.areiospagos.gr [τελευταία επίσκεψη: 19.03.2021], άρ. 216 παρ. 2 παλαιού Ποινικού Κώδικα.

[7] ΑΠ (Τμ ΣΤ) 1675/2011 δημοσιευμένη σε: Ιστοσελίδα Αρείου Πάγου – www.areiospagos.gr [τελευταία επίσκεψη: 19.03.2021].

[8] Αιτιολογική Έκθεση του νέου Ποινικού Κώδικα